

לשוננו לעם

עורכים: ע' איתן ומ' מדן

מתוך

כרך כז, תשל"ו

האקדמיה ללשון העברית
מוגן בזכויות יוצרים

להשלמת הנמצא במילונים* (המשך)

אָדָם עֲלִיּוֹן (תרנ"ד)

"פרידריך ניטשה. (מבוא לתורת 'אָדָם הָעֲלִיּוֹן') מאת דוד נימרק, ברלין. (כותרת מאמרו של נימרק ב'ממזרח וממערב, ירחון לחכמה ולספרות', שנה ראשונה, ויען, תרנ"ד, עמ' 115).

בראש המאמר בא קטע מתוך "כה אמר זרתוסטרא" בתרגום עברי, ובו משפט זה: "צריכים אנחנו לרשע לטובת אדם-העליון". בפסקת הפתיחה של המאמר כתוב: "ניטשה ... חפץ לנטוע בלבנו אמונה חדשה, אמונה בממשלת הגו ובכחו הנפלא של 'האדם-העליון'... ובוה יֵאֱמָת את ההכרח של התפתחות אדם-העליון".

ראובן בריינין, עורכו של "ממזרח וממערב", כתב במאמרו "דוד ניימארק, שרטוטים לצורתו הרוחנית" הערה זו: "נימרק היה הראשון אשר תרגם את המושג החדש 'איבערמענש' לעברית בשם 'אדם-עליון' (בלשון הזוהר הוא 'אדם-עילאה') (ראה "כל כתבי ראובן בן מרדכי בריינין" פרק שני, ניו-יורק, תרצ"ו, עמ' 235 בהערה).

---

* מי שבידו עדות קודמת למובאת כאן, ייטיב לעשות, אם יעמידנו עליה, ונביאנה משמו.

אבן-שושן מביא במילונו החדש, בערך אדם, את הצירוף
 אדם עליון בשם אחד-העם: 'האדם העליון' ('איברמנטש')¹
 הוא תמצית המין האנושי וכו'. הפונה למאמרו של אחת-ע
 'שני הערכין', שנדפס לראשונה בשם 'לשאלות היום', ד,
 ב'השלח' כרך ד, חוב' אב תרנ"ח (המובאה הנזכרת נמצאת
 שם בעמ' 98).

אֶזְרַח הַמְּדִינָה (תר"ד)

"כי הילדים האלה יגדלו ברוב הימים, ויהיו גם המה אבות
 ואזרחי המדינה, והעולם מתקיים על אדני חנוכם" (אהרן
 קויפמאן, מכתב על דבר החינוך, 'פרחי צפון' מחברת
 שנייה, וילנא תר"ד/1844, עמ' 44).

"וגם הלמודים הדרושים לאדם בהיותו מדיני ואזרח הארץ,
 והנותנים לו פאר נגד ההמון ומהלכים בין אדוני המדינה,
 ואזרחיה בלתי בעלי אמונתנו, כי כל אזרחי המדינה
 המה כטבעות אחדות בשלשלת חיי המדינה המקפת את
 חברת אזרחיה בכלל" (הוא, שם, עמ' 56).

בית חולים, בית מרקחת (תר"א)

"אחרתי לערוך דבר אליך דרך הפאסט היוצאת מזה ביום
 ה' העבר, כי נטרדתי ביום ההוא באבל עם כל בני העיר...
 במות הישר באדם ואוהב הבריות הרב מהו' בנימין
 גאטאנזאהן גבאי בית החולים אשר בזה... ויהי בשנת

---

1. במקור כתוב 'איבערמענש', ולא 'איברמנטש' כמובא אצל
 אבן-שושן.

תקס"ח... ויקדש את עתו לעבודת גמילות חסדים בבית החולים או ההקדש אשר כנה (!) העדה הזאת לטובת עניי עמה... והבית אשר היה בראשיתו מצער שפל ככל בתי ההקדש אשר בארץ הזאת אשר הפכו את שם הקדש לשמצה, נהפך תחת השגחתו לבית מדות... את כל אשר נעשה בבית הזה הוא היה עושה, עינו היתה צופיה על כל תהלוכות הבית מבית המרקחת עד בית הרחצה (מרדכי אהרן גינצבורג, זכרון למת, 'פרחי צפון' מחברת א', וילנא תר"א/1841, עמ' 51-52). (תרי"ז) 'ועתה זה מחדש נתייסד בה בית חולים - הקדש - לחולי עניי עם בני ישראל ע"פ סדרים נכונים, רופא מוסמך - דאקטער - מבקרים יום יום, ומספקים ברפואות ובמזון ובכל צרכי חולים למכביר' (מתוך ידיעה ב'המגיד' שנה ראשונה, גיל' 22 מיום כ"ח באייר תרי"ז, 10 במאי 1857, עמ' 88).

ב'לשוננו לעם' י"ח (תשכ"ז), עמ' 271-272, הובא פית תעלה בהוראת 'בית חולים' (עדות משנת תרכ"ב). בספר 'מסתרי פאריז', שתרנגם קלמן שולמן (וילנא תרי"ז-תר"ך), נמצא הרבה הצירוף בית אספי דלים בהוראה זו, והוא משחק מלים ע"פ הוספיטאל שב'לשונות אירופה. למשל: 'בראותה כי נמלאו ימיה ללדת, התחננה לפני פקידי בית אספי דלים, לאסוף אותה הביתה, אך הבית ההוא היה מלא אז חלים עד אפס מקום' (שם, חלק ראשון, תרי"ז, עמ' 29).

במילוניהם של אבן-שושן ושל פנעני ציון בית חולים
 כצירוף, שמקורו העברית החדשה. אולם פנעני, בערך
 הקדש, מביא: "בלשון העם בית-מחסה לעניים או בית
 חולים לעניים: ובתי-ההקדש ובתי-החולים יהיה הכל
 מוטל עליהם (סיה"ב)". סיה"ב פענחו 'ספרות ימי הביניים'
 ואיני יודע את מקור מובאתו של פנעני.
 אשר לצירוף בית מרקחת ראה 'לשונו לעם' כ"ג
 (תשל"ב) עמ' 214, כ"ד (תשל"ג) עמ' 276.

בית ספר עממי (תר"ע)

"רבוי הלשונות בביה"ס, בבינוי ומכל שכן בעממי,
 הוא פגע המפריע את החנוך מהתפתחותו הנורמלית" (יצחק
 אפשטן, ההתרכזות המלוילית בהוראת הלשונות הזרות,
 "החנוך" שנה ראשונה, ניסן תר"ע-אדר תרע"א, חוב' ב,
 עמ' 85).

בית ספר תיכון (תרל"ה)

"במשך ירחים אחדים למד את כל הלמודים הנצרכים
 בבית הספר התיכון ואחרי עמדו על המבחן בבית-
 מדרש המדעים בחארקאו החל להתחקות על שרשי חכמת
 המשפט" (מתוך ידיעה מאת שמעון יהודה סטאניסלאווסקי,
 "השחר" שנה ו', תרל"ה, עמ' 688).

במלא מובן המלה (תרמ"ו)

"יתבשרו אחינו הקרובים והרחוקים, העומדים בין כים

ובין ביבשה, כי כסלון אמנו בצביונה ובדמות תבניתה היא באמת עיר ישראל, במלא מובן המלה (שי-אברמוביץ, "בסתר רעם" / ספור חדש כתוב בלשון יהודית-אשכנזית ונעתק לשפת עבר מאת הקטן מענדעלי מוכר ספרים, נדפס ב"היום" שנה א, גיליון 41 מיום כ"ה באדר שני תרמ"ו, 20 במרס 1886. בנוסח המאוחר של "בסתר רעם" [מהדורת שלושת הפרקים, כרך שלישי, תרע"ב, עמ' 3] הושמט הצירוף "במלא מובן המלה" ונכתב: "יתבשרו אחינו ... כי כסלון אמנו עוד קיימת, ברוך השם! ... אערכה אותה לעיניכם בצביונה ובדמות תבניתה וראיתם מה היא. / עיר ישראל גמורה כסלון בכל פרטיה").

(תרע"א) "מני אז עברו עשרים וחמש שנים ואבראמאוויתש בא שנית עד המקום הזה – ומה נשתנו הזמנים! החל העם פתאם להבין, מה מנדלי זה לו ומה הוא חייב לו. נסיעתו היתה, במלוא מובן המלה, נסיעת-נצחון של גבור הבא מן המערכה" (דוד פרישמן, מנדלי מוכר-ספרים, נדפס בראש כל כתבי מנדלי מוכר-ספרים, כרך שני, אוֹדִיסָא תרע"א, עמ' XXVIII. בסוף מאמרו של פרישמן רשום: סוף נובמבר, 1910).

דְּבָרִים שֶׁל מֶה בְּכַךְ (תר-ך)

גם אנחנו בני פולניא נוכל (אם נאבה) להשפיל ראות על דברים של מה בכך, ויכירו וידעו כי אף בזאת נפלינו מהם, באשר המה נוטים קו תוהו על אבני בוהו,

וכל מגדליהם פורחים באויר, אולם אנחנו כח וגבורה
 לנו גם בדברים קלים כאלה" (אברהם מענדיל מאָהר,
 שבילי עולם, חלק שני, הקדמת המהדורה השנייה, לבוב
 1860).

הצירוף דברים של מה בכך נוצק בדפוסו של
 הביטוי "חשבונות של [מלך] ושל מה בכך מותר לחשבון
 בשבת תנ"ה חשבונות שעברו ושעתידין להיות אסור לחשבון
 ושל מלך ושל מה בכך מותר לחושבן" (בבלי, שבת דף
 קנ סוף ע"א). על פי ביטוי זה כתב אברהם מענדיל מאהר
 [מור] בהקדמתו לחלק הראשון של ספרו "שבילי עולם"
 (לבוב תר"ז): "אולם דבריהם שיחה של מה בכך ששתיקותם(!)
 יפה מדבורם".

ליתר בטחון (תקצ"ג)

"באו לפנינו ה"ה הרב המופלג מוהרר אברהם שלמה
 זלמן גרו מנה"ק ירושלם ת"ו וה"ה הרב המופלג מוהרר
 ישראל גרו מדפיס דפה עה"ק צפת ת"ו, ואמרו לנו
 הוו עלינו עדים גמורים... לאשר ולקיים התנאים
 וההתקשרות המדובר בנינו[!] בדבר עסק מו"מ הנעשה
 בנינו[!] ע"פ התנאים והאופנים המבוארים למטה, וכי
 הוא זה שמוהראש"ו גרו הנ"ל התחייב א"ע [את עצמו]
 להעמיד כמה מיני סחורה למוהר"י הנ"ל הנצרכים לו
 לצורך הדפוס... וליתר בטחון קבלת הסחורה הנ"ל,
 קבל מוהראש"ו הנ"ל או"ג [אויפגאבע? = ערבון] מיד
 מוהר"י הנ"ל סך ששה אלפים ושלושה מאות גרו"ש ערך

חמישית הסך הנגיל הנצרך לקניית הסחורה הנגיל (מתוך חוזה שנערך ביום ט"ו בשבט תקצ"ג בצפת. נדפס בספרה של שושנה הלוי "ספרי ירושלים הראשונים" שבהוצאת מכון בן-צבי, ירושלים, תשל"ו, עמ' יח). במובאה זו ליתר בטחון משמש נסמך של "קבלת הסחורה", ואין הוא שימוש הרגיל של צירוף זה בימינו. (תרכ"ב) "יכלתי לו, חשב האיש בלבו, וליתר בטחון משש עוד הפעם בעצו וירגיש שמה דבר רך" (שי" אברמוביץ, ספר תולדות הטבע, בעלי חיים היונקים, ליפסיה, תרכ"ב, עמ' 114). (תרמ"ו) "כל זה מעשי אצבעותי כי אני בעצמי העתקתי הכי... וגם אני בעצמי סדרתי האותיות העופרת למכבש הדפוס... וליתר בטחון שלחתי כל גליון וגליון קודם שהדפסתי לידידי החכם כמר אברהם נייבויצר לשם להשוות שנית ולהגיה מהכ"י הנגיל" (אריה ליב שלוסברג, מהדיר "ספר הלכות פסוקות או הלכות ראוי המיוחסות לתלמידי רב יהודאי גאון", ווירסייליס הסמוך לפאריס, 1886, הקדמת המהדיר עמ' IX).

המין היפה, המין החלש (תרנ"ב)
חפש ודרור יקרא גם למין היפה,
לא עוד יחשב למין החלש והרפה; (א"י פאפירנא, שיחות חיות ועופות, קראקא, תרנ"ב, עמ' 7).

מלחמת אורחים (תרכ"א)
עתה רבו הטענות והמריבות, ובעט יערכו מלחמה אנשי

דרום וצפון ... ומי יודע אם יושם קץ להמחלוקת בטרם יקח הפרעזידענט החדש את רסן הממשלה בידו. רבים ממשכילים על דבר אומרים כי השלום לא ישוב לארצנו בלי שפך דם, בלי מלחמת-אזרחים [ציוויל-קריג] יען אנשי דרום יקשיחו לבבם ויקשו ערפם ולא ינוחו ולא ישקטו עד אם יפיקו זממם להפרד מארצות האחדות" (מתוך כתבתו של ח"ג ווידאווער הלוי על הנעשה בארצות-הברית, "המגיד", שנה חמישית, גיל' 6, כ"ו בשבט תרכ"א, 6 בפברואר 1861, עמ' 24).

מסבת עתונאים (תר"ץ)

"ביום ד', ד' בניסן, מסר ד"ר הוגו ברגמן, מנהל הספריה הלאומית והאוניברסיטאית בירושלים, במסבה של עתונאים דין וחשבון על-דבר הספריה והבית שנבנה לה" ("מאזנים", שנה א, גיליון מט-ג, י"ג בניסן תר"ץ, עמ' 21). (תרצ"ג) "בשעה זו, שיחה במסבת העתונאים מטעם האוניברסיטה, ביום ט"ו אייר תרצ"ג" (הכותרת וכותרת המשנה שבראש נאומו של ח"ג ביאליק, כפי שנדפס ב"דבר האוניברסיטה העברית בשעה זו", הוצאת אנגדת שוחרי האוניברסיטה העברית בא"י, ירושלים, תרצ"ג, עמ' 7).

מסעי הצלב (תקציה)

"על מסעי הנוצרים לארץ ישראל הנקובים בשם מסעי הצלב Kreuz Zuge² אשר הפכו את הגלגל להוליד

2. צ"ל: Kreuzzüge

את הנוצרים בני המערב אל ארץ מזרח שמש (מרדכי אהרן גינצבורג, תולדות בני האדם, וילנא, 1835, עמ' 11).

נָפִיז [הנחה במחיר] (תרל"ה)

"ועתה הצליח בידי לשמחת לבבי לעשות חווה עם בית המסחר הגדול לספרים בכל השפות וגם בשפת עבר אשר להאחים ווינטער בוויען, וכרתנו אמנה כי כל החותמים על השחר אם יחפצו לקנות ספרים בבית המסחר ההוא, הן ספרי עבר והן בשפות אחרות ינתן להם נכיון³ (ראבאט) עשרה למאה" (פרץ סמולנסקין, "השחר" שנה ו, תרל"ה, פתח דבר, עמ' 5).

אבן-שושן מביא במילונו החדש נָפִיז בהוראת 'ניכוי, חיסור, הפחתה' בשם אחד-העם: "אחר נכיון ימי החופש". כנעני מביא בערך נכיון שתי מובאות מספרות ההשכלה: "אחרי נכיון הוצאותיך" (מא"ג [מרדכי אהרן גינצבורג]); "יחשב המותר על נכיון הקרן" (סה"ש [ספרות ההשכלה]). אשר להגדרת הערך נָפִיז, כנעני פותב: כמו ב. נָכִיָה. פניתי לערך ב. נָכִיָה, ושם פתוב: כמו נְכִי. הלכתי אצל נְכִי, ושם

3. במקור התיבה אינה מנוקדת. ניקדתי את ראש הערך נָפִיז ע"פ מילוניהם של אבן-שושן וכנעני. מדין מנקד במילונו נָכִיז, נָפִיז. מדין אף העירני, שבמונחי החשבונאות (ויכרונות האקדמיה ללשון העברית ז-ח, תש"ך-תשכ"א, עמ' 55) מנוקד גם בנפרד נָכִיז, ואילו במילון למונחי הפנקסנות של ועד הלשון (תש"ה): נָפִיז.

נאמר: כמו נִכְאִי. כִּיתִי רגלי עד נִכְאִי, ושם מצאתי סוֹף
סוֹף את ההגדרה 'ניכוי, הפחתה'.

סְפִירַת הַנוּצְרִים (תר"ד)

"וכדמיון הזה תראינה עינינו היום את ערי הערקולאנום
ופאמפעי באיטאליען, אשר הוציאו אותם מקבריהם זה
לא כביר, ההפוכות כסדום וכעמורה עם כל האדם
וכל החי אשר בתוכם, בשנת 471 לערך לספירת
הנוצרים" (זלמן, זאלקינד, ספורי תולדות הטבע: גופים
המתקשים (פעטרעפאקטען), "פרחי צפון" חוברת שנייה,
וילנא תר"ד / 1844, עמ' 154, בהערה).

(תרכ"ח) "היונים נפרדו במספר שנותיהם שבט משבט
ומדינה ממדינה, זמן רב מנו לראשי שריהם ונגידיהם או
לשנות כהניהם הגדולים, ובימים האחרונים (בערך 300
לפני ספירת הנוצרים) החלו למנות למשחקי האלימפוס
(Olympiaden) אשר ראשיתם היתה בערך 776
לפספהנו. הרומאים חשבו לשנות יועציהם (Consulen)
או לבנין רומא (בערך 753 לפני ספהנו) - (קלמן
שולמן, ספר דברי ימי עולם, חלק ראשון, ורשא,
תרכ"ח / 1867, עמ' 9).

עַד טַפַּת [ה]דָּם הָאֲחֵרוֹנָה (תרכ"ד)

"ברוב חכמתו ובענוות קדושתו מסר נפשו על כל דברי
רז"ל וברוב פלפולו הוכיח להם בראיו' ברורו' ואמיתו'
כי כל מנהגי ישראל וכל נימוסיה' מקובלת היא בידם

מדור דור והראה להם רוב החכמה אשר נוסד בה דת
 יהודים וכי אינה מגדת⁴ כלל לנימוסי הקיסר ועכ
 עד טיפת דם האחרונה לא יחליפו אף קושי⁵ מכל
 אשר העריכו קדמוניו בספריהם הקדושים (ספר שבחי
 הרב, הובא לביה"ד ע"י מיכאל לוי פרומקין, Lemberg
 1864⁶, סימן ז, דיבור המתחיל 'והנה להציע לפני
 הקורא'. הסיפור חזר ונדפס ב'הנובילה החסידית',
 ליקט והוסיף מבוא יוסף דן, ספריית 'דורות', ירושלים,
 תשכ"ו, עמ' 139).

עורך דין (תרל"ב)

יובחדש אפריל שנה העברה 1870 הצליח בידו להבחן
 לפני הממשלה (שטאטסעקזאמענט) וינתן לו הרשיון
 (דופלום) להיות עורך דין (אדוואקאט) אף בשער
 המשפט העליון (Supreme Court) (אהרן יהודה ליב
 הורוויץ, תולדות בנימין פרנקלין פיצצאטי, 'הפרמל'
 (החודשי), קונטרס תשרי תרל"ב, עמ' 14).
 במילונו הרוסי-עברי של א"ל מנדלשטם (פטרבורג
 1860) המלה Advokat מתורגמת 'טוען בדין, מלמד זכות
 במשפט לשולח' (עמ' 3). במילונו הרוסי-עברי של יהושע

4. צורת הבינוני של פיעל בהוראת 'מתנגדת' או 'מנוגדת'.

5. קוצו של יוד.

6. זה התאריך הרשום לאחר מודעת המביא לבית הדפוס,
 ואולם בשער רשום: שנת ונגלה כבוד אדונינו הרב זלמן
 ז"ל לפ"ק, כלומר תרכ"ח (1868).

שטיינברג (וילנא 1880) מלה זו מתורגמת "מליץ", עורך דין (עמ' 2). כיו"ב במילונו של ד"ב נתנון ספר המלים זרים-מלאכותיים לכל ענפי המדעים וחלשת המעשה (ורשא תר"מ): "אדוקט, רומית: עורך דין, מליץ בדין, טוען" (עמ' 7). במילון בן-יהודה, ערך עֵרֶךְ (עמ' 4731) מובא "עֵרֶךְ דִּין: אודיעך כי בכבוד גדול נבחר לעורך דין מושבע וכו' (יל"ג, אגרות ג רו)". האיגרת הנזכרת תאריכה 29.11.1881 [י"ט בכסליו תרמ"ב] (ראה איגרות יל"ג, חלק ג, ורשא תרנ"ה, עמ' 11). משה שולבום לא 'עיכל', כנראה, את החידוש עורך דין, שכן במילונו הגרמני-עברי המלה Advoc(k)at מתורגמת "מליץ" (במהד' 1881, עמ' 23), "מליץ במשפט" (במהד' 1904, עמ' 24)⁷.

עֹרֶכֶת דִּין (תרנ"ב)

עַל גְּשִׁינוּ לֹא נִדְרֹךְ עוֹד בְּרָגֶל גֶּאֱוָה,

גַּם לְכָלִי מִשְׁחָק לֹא תִהְיֶינָה עוֹד וּלְרֵאָוָה,

.....

לֹא עוֹד אוֹמְנוֹת מִיְּנִיקוֹת, שְׂפָחוֹת וְטַבָּחוֹת

עוֹרְכוֹת דִּין תִּהְיֶינָה – רוֹפְאוֹת וְרִקְחוֹת (א"י פאפירנא,

שיחות חיות ועופות, קראקא, תרנ"ב, עמ' 7).

7. פרופ' ע' איתן העירני למובא במהד' ג' של "אוצר השרשים" ליהודה בן-זאב, חלק שלישי: אשכנזית ועברית. בעקבות הערתו בדקתי חלק זה בכל ארבע מהדורותיו של "אוצר השרשים" (מילונו הנזכר של שולבום משנת 1881 הוא בגדר מהדורתו החמישית) והרי מה שהעליתי: במהד' תקס"ז (היא היחידה שיצאה לאור

פֶּסֶת נִיר (תר"ו)

"כי מה נתן לך ומה מידינו תקח, אם לא את פסת הנייר הזה, המגיד לך כי מכבדים אנחנו את ביתך עד עולם" (מרדכי אהרן גינצבורג, פי החירות, וילנא תר"ו 1845). מתוך הקדשת המחבר "לכבוד השר הנעלה המרומם הצדיק ואיש חסר מהור"ר משה מונטיפיורי" שבראש הספר).

צור מחצבתו (תרכ"ב)

"קוף תוֹנֵרִמִי... הוא הקוף האחד הנמצא שובב⁸ באירופה, בסביבות גיבראלטאר, אשר יחוסו עליו שמה ואמנם צור מחצבתו הוא אפריקא-הצפוני, אשר ישכון שמה המונים המונים" (ש"י אברמוביץ, ספר תולדות הטבע, בעלי חיים היונקים, ליפסיא, תרכ"ב, עמ' 69). צור מחצבתו נוצר כנראה מצירוף מקרא ופיוט: הביטו אל-צור חֲצֵבְתָם (ישעיה נא א); נתונה בריתך חק בשארם / מִמַּחְצֶבֶת צוֹרָם מולדת שאורם (שחרית ליום כיפור, תאות נפש, מהד' דניאל גולדשמידט, עמ' 115. פיוט זה הוא חלק

בחיי המחבר) דף ז' ע"א: "אדפֶּאָקאט - מְלִיץ. מְרָשָׁה". במהד' 1816 (היא מהד' הרץ הומברג) דף ז' ע"א: "אדפֶּאָקאט - מְלִיץ. עומד לְרִיב. מְרָשָׁה". במהד' ת"ר/1844 [!]) (היא מהדורת מאיר הלוי לטריס 'הראשונה') עמ' 13: "אדוואקאט - מְלִיץ בְּדִבְרֵי הָרִיב". במהד' תרכ"ד/1864 (היא מהד' לטריס 'השנייה') עמ' 10: Advokat - מְלִיץ בְּדִבְרֵי רִיבּוֹת בְּשֶׁעַר הַמִּשְׁפָּט".
8. שובב = פרא.

של הקרובה -אימך נשאתי חין בערכי- מאת משלם בר
קלונימוס).

שם עצמי [= שם-עצם פרטי] (תרי"ב)

ספר ערך מלין על סדר א"ב כולל ביאור כל שמות
עצמיים של אנשים מעמים, ארצות ומקומות, ימים ונהרות-
(שלמה יהודה רפאפורט, ספר ערך מלין, פראג תרי"ב,
השער).

ואני מוסיף עוד כי בשמות עצמיים היה מדרכם
להשמיט אות א בראש השם. אך הבדל יש בזה בין
תלמוד ירושלמי לבבלי. כי בירושלמי משמיטים לרוב
האל"ף, ר' אבון, ר' בון; ר' אבא, ר' בא; ר' אלעזר,
ר' לעזר; ר' אפס, ר' פס. ובבבלי משמיטים האל"ף
רק כשתבא בתיבת הכנוי שלפניה אות ב', ואחריה
בשם העצמי אחת מאותיות במ"ף, כי אז מחברים
הכנוי עם השם והאל"ף נופלת, ובמקום רב אבא, קורין
רבא; רב אבין, רביך (שם, עמ' 258).

במילון בן-יהודה, עמ' 4653, מובא שם עצם בהוראת
'שם עצם פרטי' בשם ר' אברהם בן עזרא.